

Talabalarda tasviriy san'at asarlarini estetik idrok va baholash ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi

Esanova Lobar Kulmurotovna

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi” kafedrası o'qituvchi

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalarda tasviriy san'at asarlarini estetik idrok etish va baholash ko'nikmalarini shakllantirishning pedagogik metodikalari tahlil qilinadi. Tadqiqot san'at asarlarini tanqidiy tahlil qilish, reflektiv yondashuv, loyiha asosida o'qitish va interaktiv metodlardan foydalanish orqali talabalar estetik idrokini, ijodiy tafakkurini va tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan strategiyalarni o'rganadi. Maqolada kognitiv, emotsional va estetik komponentlarning uyg'un ishlashi, talabalarning madaniy xabardorligini oshirish va san'at asarini baholash qobiliyatini mustahkamlash yo'llari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: tasviriy san'at, estetik idrok, baholash ko'nikmalari, pedagogik metodika, reflektiv yondashuv, loyiha asosida o'qitish, interaktiv metodlar, tanqidiy tafakkur.

Tasviriy san'at ta'limida talabalarda san'at asarlarini estetik idrok etish va baholash ko'nikmalarini rivojlantirish muhim pedagogik vazifa hisoblanadi. Bu jarayon talabalarning vizual savodxonligi, ijodiy tafakkuri, tanqidiy fikrlash va madaniy xabardorligini oshirishga xizmat qiladi. Talaba san'at asarini tahlil qilish, rang, shakl, kompozitsiya va detal kabi badiiy elementlarni anglash orqali estetik didini rivojlantiradi, san'at asarining badiiy mazmunini talqin qilish va mustaqil baholash ko'nikmalarini shakllantiradi.

Pedagogik-psixologik nuqtai nazardan qaraganda, estetik idrok va baholash ko'nikmalarini shakllantirish kognitiv, emotsional va estetik komponentlarning uyg'unligini talab qiladi. Kognitiv komponent san'at asarining tarkibi va texnik xususiyatlarini tushunishga yordam beradi, emotsional komponent talabaning hissiy reaksiyasini shakllantiradi, estetik komponent esa badiiy did va baholash qobiliyatini rivojlantiradi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida loyiha asosida o'qitish, reflektiv tahlil, interaktiv metodlar va raqamli texnologiyalardan foydalanish talabalarda estetik idrok va baholash qobiliyatini samarali shakllantirishga imkon beradi. Shu orqali talabalar san'at asarlarini turli nuqtai nazardan o'rganadi, o'z fikrini asoslaydi va boshqalarning qarashlarini baholashni o'rganadi.

Talabalarda tasviriy san'at asarlarini estetik idrok etish va baholash ko'nikmalarini shakllantirish pedagogik jarayonning eng muhim yo'nalishlaridan biridir. Ushbu jarayon kognitiv, emotsional va estetik komponentlarning uyg'un ishlashini talab qiladi. Kognitiv komponent talabaga san'at asarining tarkibi, texnikasi, rang, shakl, kompozitsiya va detal kabi badiiy elementlarini tushunishga yordam

beradi. Talaba san'at asarini tahlil qilish, ularning badiiy va texnik xususiyatlarini solishtirish va mustaqil baholash imkoniyatiga ega bo'ladi.

Emotsional komponent talabaning san'at asariga hissiy munosabatini shakllantiradi. Rang, chiziq, kompozitsiya va badiiy obraz orqali yuzaga keladigan estetik taassurotlarni his qilish orqali talaba san'at asaridan zavq oladi va uning badiiy mazmunini anglaydi. Bu esa estetik idrok va badiiy tafakkurini rivojlantiradi. Estetik komponent esa talabaga badiiy didni shakllantirish, san'at asarini baholash va ijodiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini beradi.

Pedagogik jarayonda loyiha asosida o'qitish (Project-Based Learning) metodidan foydalanish talabalar uchun samarali hisoblanadi. Talaba turli davr va madaniyatlarga mansub san'at asarlarini o'rganadi, ularning badiiy va estetik xususiyatlarini taqqoslaydi va o'z ijodiy qarashlarini qo'shib yangi badiiy ifodalar yaratadi. Shu orqali estetik idrok, tanqidiy tafakkur va baholash qobiliyatlari mustahkamlanadi.

Reflektiv tahlil metodlari talabalarga o'z kuzatuvlarini va baholarini yozma shaklda ifodalash imkonini beradi. Talaba san'at asarini tahlil qilish jarayonida o'z fikrini asoslashni, tanqidiy qarashlarni shakllantirishni va ijodiy tafakkurini rivojlantirishni o'rganadi. Shu bilan birga, reflektiv yondashuv talabaning o'z bilimi va tajribasini qayta ko'rib chiqish, xatolarini tahlil qilish va kelajakdagi ijodiy qarorlar uchun asos yaratish imkonini beradi.

Interaktiv metodlar talabalarga san'at asarini turli nuqtai nazardan o'rganish imkonini beradi. Guruh muhokamalari, vizual prezentatsiyalar, bahs-munozaralar orqali talaba o'z fikrini aniqlik bilan ifodalaydi va boshqalarning qarashlarini baholaydi. Bu jarayon ijtimoiy kompetentsiyalarni rivojlantiradi va san'at asarini baholashda adolatli yondashuvni shakllantiradi.

Raqamli texnologiyalardan foydalanish talabaga san'at asarlarini batafsil o'rganish imkonini beradi. Virtual muzeylar, interaktiv tasvirlar va multimedia vositalari orqali talaba san'at asarining rang, shakl va detalini diqqat bilan kuzatadi, turli davr va madaniyatlarning badiiy uslublarini solishtiradi. Shu bilan birga, talaba o'z tahlillarini raqamli formatda taqdim etib, o'z ishini baholash va boshqalarning fikrini olish imkoniga ega bo'ladi.

Baholash tizimi talabalarning estetik idrok va badiiy tafakkurini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Pedagoglar talabaning san'at asarini tahlil qilish, estetik idroki, tanqidiy tafakkuri va ijodiy yondashuvini baholaydilar. Formativ baholash talabalarga o'z bilimlarini sinash va yaxshilash imkonini beradi, shuningdek, estetik va kognitiv qobiliyatlarni mustahkamlashga yordam beradi.

Madaniy va tarixiy kontekstni chuqur anglash talabaning estetik baholash ko'nikmalarini yanada rivojlantiradi. Talaba turli madaniyat va davrlarning san'at asarlarini tahlil qiladi, ular orasidagi o'xshashlik va farqlarni aniqlaydi. Bu jarayon

nafaqat estetik idrokni, balki madaniy xabardorlikni ham oshiradi, talabanning badiiy tafakkurini boyitadi va uni professional faoliyatga tayyorlaydi.

Shunday qilib, talabalarda tasviriy san'at asarlarini estetik idrok etish va baholash ko'nikmalarini shakllantirish pedagogik-psixologik mexanizmlarning uyg'un ishlashini talab qiladi. Kognitiv, emotsional va estetik komponentlar birgalikda faoliyat yuritganda talaba san'at asarini chuqur anglash, mustaqil baholash va ijodiy qarorlar qabul qilish qobiliyatiga ega bo'ladi. Loyiha asosida o'qitish, reflektiv tahlil, interaktiv metodlar va raqamli texnologiyalar bu jarayonni samarali qiladi, talabalarning estetik va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi va ularni professional va madaniy jihatdan boyitadi.

Talabalarda tasviriy san'at asarlarini estetik idrok etish va baholash ko'nikmalarini shakllantirish pedagogik-psixologik nuqtai nazardan muhim va ko'p qirralik jarayon hisoblanadi. Ushbu jarayon kognitiv, emotsional va estetik komponentlarning uyg'un ishlashini talab qiladi. Talabalar san'at asarini tahlil qilish, rang, shakl, kompozitsiya va detal kabi badiiy elementlarni anglash orqali estetik didini rivojlantiradi, tanqidiy tafakkur va ijodiy qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantiradi.

Innovatsion pedagogik metodlar, jumladan loyiha asosida o'qitish, reflektiv tahlil, interaktiv muhokamalar va raqamli texnologiyalardan foydalanish pedagogik-psixologik mexanizmlarni samarali qiladi. Bu usullar talabalarga san'at asarini turli nuqtai nazardan o'rganish, o'z fikrini asoslash va boshqalarning qarashlarini hisobga olish imkonini beradi. Shu bilan birga, talabalarda madaniy va tarixiy kontekstni chuqur anglash estetik idrok va baholash qobiliyatlarini yanada rivojlantiradi.

Natijada, pedagogik-psixologik mexanizmlarni optimallashtirish orqali talabalarda estetik idrok va baholash ko'nikmalari mustahkamlanadi, ularning badiiy savodxonligi, ijodiy tafakkuri va madaniy xabardorligi oshadi. Ushbu ko'nikmalar esa kelajakda ularni professional faoliyatda samarali ishlashga va san'at ta'limida yuqori natijalarga erishishga tayyorlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shavdirov, S. A. (2017). *Podgotovka budushchikh uchiteley k issledovatel'skoy deyatel'nosti*. Pedagogicheskoe obrazovanie i nauka, 2, 109–110.
2. Shavdirov, S. A. (2017). Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons. *Eastern European Scientific Journal*, 1, 131–134.
3. Shovdirov, S. (2024). Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region. *E3S Web of Conferences*, 587, 02016.
4. Shavdirov, S. (2025). Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology. *AIP Conference Proceedings*, 3268(1), 070035.

5. Ibraimov, X., Shovdirov, S. (2023). Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students. *Science and Innovation*, 2(B10), 192–198.
6. Rustamova, M. (2022). Innovation in Art Education: Socio-Cultural Competence and Aesthetic Development. *Pedagogical Innovations Journal*, 5, 35–42.
7. Abdullaeva, L. (2021). *Methodology for Assessing Socio-Cultural Competence in Art Education*. Tashkent: Fan va Ta'lim.